

**Outi Alanko-Kahiluoto vihr ym.**

## **Kirjallinen kysymys itsensä työllistäjien eläketurvasta**

### **Eduskunnan puhemiehelle**

Suomessa on yli 205 000 YEL-vakuutettua yrittäjää ja yli 180 000 yksinyrittäjää. YEL-vakuutettuihin yksinyrittäjiin kuuluu esimerkiksi osakeyhtiön osakkaita, toiminimen kautta työskenteleviä ammatin- ja liikkeenharjoittajia ja elinkeinoyhtymän osakkaita. Tämän lisäksi moni työskentelee työkorvauksella tai erilaisten laskutuspalveluiden kautta joko kokonaan tai palkkatöiden ohessa. Näillä freelance-toimijoilla ei ole Y-tunnusta eikä heitä siksi tilastoida yrittäjäksi, vaikka he voivat kuulua YEL-vakuutuksen piiriin.

Freelancerit työskentelevät tyypillisesti pätkätoissa yhdelle tai useammalle toimeksiantajalle ja saavat tuloja monesta eri lähteestä, jolloin tulojen määrä saattaa vaihdella suuresti. Tyypillisesti ne freelancerit, jotka toimivat kokonaan tai osittain yrittäjinä, kuuluvat yrittäjän eläkevakuutuksen (YEL) piiriin, lukuun ottamatta apurahansaaajia. Voimassa olevaa YEL-järjestelmää ei kuitenkaan ole lähtökohtaisesti suunniteltu kattamaan sellaista yritystoimintaa, jossa työskentelyjaksot eivät ole peräkkäisiä ja jossa työansiot vaihtelevat paljon. Nykyinen YEL-järjestelmä ei siksi tai vu freelancereiden tarpeisiin ja pahimmillaan vaikeuttaa taloudellista pärjäämistä ja rohkaisee yrittäjätöön alivakuuttamiseen, mikä puolestaan pienentää sosiaaliturvaa ja eläkettä.

Hallitus on sitoutunut ohjelmassaan selvittämään lainsäädännön muutostarpeita työn murroksen näkökulmasta (itsensä työllistäjät, jakamis- ja alustatalous, uudet työn teettämisen muodot ja osuuskunnat). Yrittäjien työeläketurvan kehittämisestä on julkaistu raportti vuonna 2019, mutta muutostoimet puuttuvat edelleen. Erityisesti kulttuuri- ja tapahtuma-alan freelancereiden sosiaali- ja eläketurvan parantamisesta ovat muistuttaneet viimeksi esimerkiksi valtiovarainvaliokunta (VaVM 2/2021 vp) ja Sivistysvaliokunta (SiVL 1/2021 vp).

Yksi keskeinen haaste freelancereiden kohdalla on se, ettei YEL-maksujen summa riipu suoraan yrittäjän tuloista tai maksukyvyistä, vaan työtulosta, eli yrittäjän työpanoksen rahallisesta arvosta. Tätä rahallista arvoa voidaan arvioida esimerkiksi vastaavaa työtä tekevien palkansaaajien ansioiden perusteella. Monien alojen freelancereilla, kuten esimerkiksi journalisteilla, yrittäjille maksetut palkkiot eivät kuitenkaan lähes koskaan ole vertailukelpoisia alan palkansaaajien kanssa, vaan jäävät huomattavasti vähäisemmiksi. Tällöin freelancerilla voi olla vaikeuksia selvittää työeläkemaksuistaan, joiden taso suhteessa freelancerin tuloihin on suhteettoman korkea.

Toisaalta monissa tapauksissa eläkelaitoksen yrittäjälle vahvistama työtulo voi myös olla liian alhainen suhteessa yrittäjän todellisiin tuloihin, jolloin yrittäjä on alivakuutettu. Koska vahvistetun työtulon mukaan lasketaan myös sosiaaliturvan taso, alivakuuttaminen johtaa heikompaan sosiaaliturvaan kuin mihin itsensä työllistäjä voisi olla oikeutettu. Myös eläkekertymä jää alivakuut-

## Kirjallinen kysymys KK 244/2021 vp

tamisen seurauksena helposti liian pieneksi, jolloin valtio paikkaa alivakuuttamista takuueläkkeellä.

Toinen haaste freelancereiden tapauksessa on, että mikäli yrittäjän vuosittaiset tulot ylittävät YEL-maksun alarajan, yrittäjän on suoritettava eläkemaksut joka kuukausi riippumatta siitä, onko hänellä silloin töitä ja tuloja vai ei. Alimmallakin mahdollisella työtulon tasolla yrittäjän kuukausittaiset eläkemaksut olisivat noin 160 euroa, mikä voi monelle epäsäännöllistä ja keikkamuotoista työtä tekevälle freelancerille olla ylivoimainen summa maksettavaksi. Erityisen hankala tilanne voi olla silloin, jos töitä on tarjolla epäsäännöllisesti ja yrittäjänä ansaitut vuositulot keikkuvat YEL-velvoitteen rajalla, jolloin YEL-maksuvelvoite saattaa tulla yllättäen ja kaataa pienituloisen talouden.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

*Miten hallitus aikoo toimia, jotta eläkevakuutusjärjestelmä kattaisi myös freelancereiden tarpeet ja työtilanteet,*

*aikooko hallitus esittää uudistuksia yrittäjän eläkevakuutuksen ehtoihin, jotta ne vastaisivat paremmin freelancereiden tilannetta ja tarpeita ja*

*koska yrittäjän eläkevakuutuksen ehdot ja työtulon määrä vaikuttavat myös freelancereiden sosiaaliturvaan, otetaanko niihin liittyviä haasteita huomioon sosiaaliturvan kokonaisuudistuksessa?*

Helsingissä 16.4.2021

Outi Alanko-Kahiluoto vihr  
Atte Harjanne vihr  
Noora Koponen vihr